

Dafne di Morije

REBEKA

Prevela
Draga Petrović Grgin

■ Laguna ■

Naslov originala

Daphne Du Maurier

REBECCA

Copyright © The Estate of Daphne du Maurier 1938

Translation copyright © 2018 za srpsko izdanje, LAGUNA

Izdavačka kuća LAGUNA DOO BEOGRAD iz Beograda, ulica Resavska br. 33, poziva nosioca odnosno nosioce autorskih prava (autori ili druga lica koja su u skladu sa zakonom stekla autorska prava) na prevod knjige „Rebeka“ autorke Dafne di Morije, da se jave našoj izdavačkoj kući u cilju dogovora u vezi sa regulisanjem svih autorskih prava i obaveza.

U vezi sa navedenim, možete da nas kontaktirate putem e-maila redakcija@laguna.rs.

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

REBEKA

1

Noćas sam, u snu, opet bila u Menderleju. Kao da sam opet stajala ispred gvozdene kapije s rešetkama koja vodi prema ulazu. Dugo sam tamo stajala. Nisam mogla da uđem jer je kapija bila zaključana, pa su čak i lanac unakrsno vezali iza rešetaka. U snu sam pozvala vratara, ali on nije došao. A kada sam bolje pogledala unutra, kroz zardale rešetke, videla sam da je i šumareva kućica prazna.

Iz dimnjaka nije izlazio dim, a mali prozori s rešetkama gledali su me žalosno i napušteno. Zatim, kao što obično u snu biva, obuzela me iznenada neka natprirodna snaga i, kao neki duh, ipak sam prolebdela kroz zaključana vrata. Put je vijugao preda mnom kao nekada, ali, posle nekoliko koraka, videla sam da ipak nije onakav kakav je bio nekada davno. Bio je uzan i zapušten, drugačiji nego u naše vreme. U početku ništa nisam razumela, bila sam zbunjena, i tek kada sam sagnula glavu da se provučem ispod jedne pognute grane, shvatila sam šta se u stvari dogodilo. Priroda se opet izborila za svoje pravo i dugim, pretećim prstima, polako,

kradom, neprimetno se uvukla na svoje staro mesto. Šume, koje su i onda, davno, uvek preteći, čuvala stražu oko dvorca, najzad su pobedile i mračno se zgušnjavale iza vrta. Gola, bela stabla breza zbila su se jedno uz drugo, stvorila su svod nad mojom glavom, kao svod neke katedrale. Njihove grane isprepletale su se u nekom neobičnom zagrljaju. A isto tako i drugo drveće među brezama, koje nisam poznavala, zatim svečani hrastovi i unakažena stabla brestova.

Put je sada bio kao traka. Tanka traka nekadašnjeg puta. Njegove šljunkovite površine je nestalo, a gde je bio šljunak rasle su trava i mahovina. Grane drveća su izdžigljale u dnu krošanja i bile su smetnja da se prođe; čvornovato korenje ličilo je na kandže nekog skeleta. Tu i tamo, u toj džungli, poznala sam poneki žbun, koji je u naše vreme bio skupocena, plemenita biljka, kao na primer zvončići, čijim su se plavim glavicama mnogi divili. Od tada ih čovečja ruka nije dodirnula, cvetove im niko nije pobrao, rasli su divlje, izmešali se s korovom, i sada su i oni bili onako crni i ružni kao nepoznati paraziti oko njih.

Vijugao se, vijugao taj put, kojim smo nekada toliko prolazili, vijugao se čas na istok, čas na zapad, naš jadni stari put. Ponekad bih poverovala da se gubi u čestaru, ali se zatim opet pojavljivao pod nekim iščupanim drvetom, ili s druge strane blatnjavog jarka, raskvašenog zimskim kišama.

Nikada ne bih poverovala da je taj put tako dug. Izgleda da su se kilometri umnožili kao i drveće i da staza vodi u lavirint, u srce divljine, a ne ka našoj kući. Iznenada sam pomislila na to. Preda mnom je stajao neprirodno narastao žbun i širio svoje grane u svim pravcima. Srce mi je lupalo dok sam gledala, a grlo mi stezao plač.

Dakle opet sam u Menderleju, u našem Menderleju, i kuća je isto onako tajanstvena i nema kao što je bila. Njen

sivi toranj se beli na mesečini mog sna, u prozoru se ogleda zeleni travnjak. Vreme nije nimalo naškodilo savršenim dimenzijama zidova, niti romantičnom položaju kuće. I danas ta kuća izgleda kao sjajni dragi kamen na otvorenom dlanu.

Bašta se spušta prema čistini, a čistina se pruža do mora, i kad se okrenem, srebrno ogledalo blista se na mesečini; ni povetarac ne remeti glatku površinu ogledala. Ne, tu vodu iz sna nikakav vihor ne može da uzburka. Čistu svetlost tog bledog neba ne može oblak da pomrači.

Opet sam se okrenula prema kući. I mada je kuća i danas izgledala kao da smo se tek juče iselili iz nje, bašta je podlegla zakonima džungle isto kao i šuma. Rododendroni su izrasli do pedeset stopa u visinu i sjedinili se s raznim kržljivim, bezimenim žbunjem, koje se zakačilo za njihovo korenje. Jedan jorgovan spario se s brezom, a bršljan koji je oduvek bio u neprijateljstvu s lepotom i gracioznošću, još tešnje ih je protkao svojom lozom. A i inače bršljan je bio gospodar u toj izgubljenoj bašti. Njegove duge loze puze preko travnjaka i ubrzo će obaviti celu kuću. I još se neka biljka razgranala ovde, neki nezakoniti porod šume. Nekada su mu seme slučajno prosuli pod drvećem, zatim je zaboravljeno i sada s bršljanom neuredno raste kao ogromna rabarbera u mekoj travi, gde se nekada širio miris šeboja.

Divlje naraslo grmlje ponegde je potpuno zatvaralo put, prelazilo nametljivo na drugu stranu staze i grubo i nevešto naslanjalo se na prozore kuće. Potpuno isprepletanih grana, stajalo je tamo, kao ravnodušna straža s razbarušenim glavama, a između su trčkarali zečevi.

Šetala sam dalje, kao mesečar, u vrtu snova.

Mesečina može da igra čudnu igru s maštom, čak i s maštom spavača. Dok sam tamo stajala, zadržavajući dah,

mogla sam da se zakunem da kuća nije prazna, da živi i diše baš kao i nekad davno.

Kroz prozore je zračila svetlost, zavese je blago dizao večernji povetarac, a vrata biblioteke bila su napola otvorena, kao da smo ih mi ostavili otvorena. I moja maramica ležala je tamo na stočiću gde su se u širokoj, niskoj vazi njihale hrizanteme.

I po sobi se poznavalo da u njoj neko stanuje. Na jednom uglu pisaćeg stola velika gomila knjiga, koje treba da se vrate u biblioteku. Jedan stari požuteli primerak *Tajmsa*. Pepeljare s pikavcima, jastuci, na kojima se još ocrtava trag naših glava, nagorele cepanice u kaminu.

I Džasper, dragi Džasper s pametnim očima, ležao je na podu, dahtao i mahao repom kada je čuo kako se približavaju koraci njegovog gazde.

Jedan oblak, koji nisam odmah primetila, prekri za trenutak mesec, kao tamna ruka kad prekrije neko svetlo lice. Fantazija se rasplinula. U prozorima se ugasilo svetlo. Kuća, tu preda mnom, opet je bila siva beživotna kamena masa, u njenim sumornim zidovima nije više šaputala prošlost.

Kuća: grobnica. Naš strah i patnje sahranjeni su u njenim ruševinama. Nema vaskrsenja. Kad danju pomislim na Menderlej, misli mi više nisu gorke. Vidim ga onakvog kakav bi mogao da bude, kad ga se više ne bih plašila. Sećam se letnjih ruža i cvrkut ptica u zoru, čaja pod divljim kestenovima i dalekog šuma mora.

Sećam se i jorgovana i Srećne doline. Sve je to bila stvarnost. Ne može se izbrisati, poreći. To su uspomene koje više ne nanose bol. Sve mi je to u snu proletelo kroz glavu dok je oblak pokrio mesec, a ja sam i u snu znala da samo sanjam.

A u stvari sam bila mnogo stotina milja od Menderleja, u tuđoj zemlji. Znala sam da ću se uskoro probuditi u maloj,

pustoj hotelskoj sobici, čija jednostavnost umiruje. Zatim, kada se probudih, uzdahnuh, ispružih se i okrenuh, i kad otvorih oči žmirkajući ugledah sunce i mirno, plavo, čisto nebo, tako različito od mesečine mojih snova.

Pred nama se pružao dan, dug i bez događaja, ali s nekim blagoslovenim mirom, o kome pre nismo smeli da sanjamo.

Nećemo da govorimo o Menderleju. Neću da pričam o svom snu. Jer Menderlej nije više naš. Menderlej više ne postoji.

2

N ikada više ne možemo da se vratimo. Prošlost je još suviše blizu. Događaji koje smo pokušali da zaboravimo, opet bi vaskrsli. Strah i zastrašujući nemir, koji su se iznenada pretvorili u slepi i bezrazložni užas, stišali su se, hvala bogu. Ali, kada bi se vratili, napali bi me opet kao neki živi neprijatelj.

Maksim je čudnovato strpljiv i nikada se ne žali. Ni onda kada se seća.

Čim ga pogledam, znam da mu misli opet lutaju po Menderleju. Tada odjednom izgleda tako izgubljen i zbunjen, svaki izraz nestane s njegovog dragog lica, kao da mu ga je neka nevidljiva ruka izbrisala. Maska prekrije njegove crte, ukočena i hladna, lepa ali beživotna maska. Tada puši jednu cigaretu za drugom, pikavce ne gasi, samo ih baci u pepeljaru i pusti da se dime. Brzo i živo govori o stvarima koje uopšte nisu važne. Skače s jedne teme na drugu kao da se boji da se na nekoj duže zadrži. Mislim da postoji jedna teorija o tome

da čoveka bol čini boljim i jačim, i da je svakome potrebno bolno vatreno krštenje da bi ojačao kao čovek.

Mi smo oboje patili. Oboje poznajemo strah i usamljenost, beznadežno očajanje. Da, verujem da svakome, pre ili kasnije, dođe čas iskušenja. Svako ima svog zlog duha, koji ga kinji i muči i stavlja na probu svu njegovu snagu. Mi smo savladali naše zle duhove. Ja se bar nadam da smo ih savladali.

Ne muči nas više zao duh. Prevazišli smo krizu. Nismo lako dobili slobodu i mir, skupo smo ih platili. Ali mislim da smo već dosta propatili i rado bih dala đavolu svih pet svojih čula kada bih po tu cenu mogla da osiguram svoj sadašnji mir i spokojstvo. Naravno, i sada imam trenutke klonulosti. Ali imam i trenutke kada sat ne meri vreme, i oni teku neograničeno u večnost. U tim trenucima uhvatim mali varljivi osmeh večnosti.

Nema više tajni među nama. Zajedno smo, pripadamo jedno drugome. Jedno mislimo, jedno osećamo. Zidovi koji su nas razdvajali, srušili su se. Radost, žalost, sve delimo. Ne bunimo se što je hotel dosadan i loš, što je jelo neukusno i što je svaki dan potpuno isti. Ne bismo ni voleli da je drugačije. U otmenim hotelima Maksim bi morao da se sretne s mnogim poznanicima. Oboje volimo jednostavnost, a i ako se ponekad dosađujemo – dosada je savršeno sredstvo protiv straha. Dani su nam isti, a ja sam se navikla da čitam naglas.

Maksim pokazuje izvesno nestrpljenje jedino u vreme kada stiže pošta. Jer, ako pošta ne donese ništa, to znači da opet treba čekati još jedan dan na pisma iz Engleske. Pokušali smo i sa radiom, ali je bio suviše glasan. Više volimo mir. Za zabavu nam je dovoljna i jedna partija kriketa, tome se već danima unapred radujemo.

Ponekad igramo bilijar i učestvujemo u drugim naivnim zabavama. Divimo se gimnastičkim takmičenjima đaka,

trkama pasa. Nekada mi dođu do ruke stari brojevi *Filda* i tada se vratim sa ovog ravnodušnog ostrva u stvarnost engleskog proleća. Čitam o krečnjačkim potocima, pesmi cvrčka, cveću u našim baštama. Vrane lete tamo-amo među drvećem, kao nekada u Menderleju. Izgužvano, prljavo lišće odiše mirisom vlažne zemlje.

Jednom sam našla jedan članak o golubovima i, dok sam ga čitala Maksimu, opet sam se našla kod kuće, leškareći pod drvećem dubokih menderlejskih šuma, dok su golubovi leteli nad mojom glavom. Čula sam njihovo nežno gukanje, koje je u vrelin letnjim popodnevim tako umirivalo moje živce. Tihi mir samo bi Džasper ponekad prekinuo, pronalazio bi me u šumi i trljao svoj vlažni nos o moju ruku. Golubovi nad mojom glavom udarali bi krilima, uzletali zatim na vrhove drveća i opet ih jedno vreme ne bih videla ni čula. Za njima se prikrađao mir, i ja, ni sama ne znam zašto, postala bih uznemirena i odjednom primetila da lišće više ne crta tamne šare na suncem obasjanoj čistini, da je granje potamnelo, senke se izdužile, i setila bih se da me gore u kući čeka svež džem od maline uz čaj. Ustala bih sa zemlje, stresla sa haljine suvo lišće, zviznula Džasperu i pošla prema kući. Stidela sam se što žurim i što samo kradom smem da pogledam nazad.

Kako je čudno da jedan članak koji govori o golubovima tako oživi prošlost, da i pri samom čitanju zadrhtim. Maksimovo lice postalo je tamnije, videla sam to i naglo prekinula čitanje. I dalje sam okretala listove, čitala rezultate takmičenja u golfu. Bili su stvarni i dosadni. O, kako sam u sebi blagosiljala igrače u flanelskim odelima, jer su se posle nekoliko trenutaka Maksimove crte opet ublažile, na licu mu se vratila boja i stavljao je ljutite primedbe na igru Sarija.

Taj slučaj bio mi je pouka. Ne sme se oživljavati prošlost. Kada čitam engleske novine, čitam samo politiku, sport,

ali ništa što bi podsećalo na Menderlej. Boje i miris, i zvuk i kiša, šum vode, čak i jesenja magla, i miris morske obale posle plime, sve to nemilosrdno podseća na Menderlej.

Ima ljudi čija je strast da zaviruju u red vožnje. Beskrajna putovanja izmišljaju na mapi i traže nemoguće veze. Moja strast je manje zamorna, mada isto tako čudna. Ja sam neizlečivo zaljubljena u engleske predele. Znam ime svake engleske farme. Da. I ime vlasnika. Znam koliko je fazana ubijeno u Engleskoj, koliko jarebica, koliko je srna ulovljeno. Znam gde mogu da se pecaju pastrmke, znam svako takmičenje u golfu i sa pažnjom pratim sve trke. Znam i imena odgajivača pasa, znam koliki je prinos žita, pošto se prodaje ugojena stoka, znam tajanstvene bolesti svinja, znam sve o engleskoj provinciji. Možda je to tužna zabava, ne odaje ni neku veliku inteligenciju, ali dok se zanimam takvim stvarima, dišem engleski vazduh i skupljam hrabrost za buduće dane.

Tada pustim svoju maštu i projurim sa lovačkim psima preko engleskih poljana.

Znam, bedna igra. Ali udaljava gorčinu i pokajanje i zaslađuje svojevoljno izgnanstvo. Njoj zahvaljujem što mogu da uživam posle podne i što posle šetnje osvežena i nasmešena sednem za ceremonijalni popodnevni čaj. Šta li ostali misle o nama, što se tako držimo starih običaja? Sigurno nas smatraju čudljivim Englezima.

Tu, na ovoj terasi, koju je vekovno sunce napravilo bledom i bezličnom, sećam se menderlejskih čajeva u četiri sata. Stola u biblioteci pred kaminom. Tačno u minut, otvaraju se vrata i obred se svakog dana ponavlja isto do tančina. Na stolu srebrni poslužavnik, srebrni čajnik, beli čaršav. Džasper, sa načuljenim crnim španijelskim ušima, pravi se ravnodušan, ali jedva čeka da i njemu bacimo poneki kolač.

Svakog dana dogurali bi na stolu sa točkovima toliko finih stvari pred nas, a jedva da smo nešto jeli.

I sada sve to vidim. Komadi prženog hleba, tankog kao hartija, i sveži, vreli kolači, koji se još puše. Nepoznati sendviči, tajanstveno fini kolači i tipične puslice. Zatim takozvano „andeosko testo“, koje se prosto topi u ustima, i njegov malo tvrđi pratilac, rolat sa suvim grožđem. Jednoj izgledneloj porodici sva ta fina jela bila bi dovoljna za nedelju dana. Nikada mi nije uspelo da saznam šta se dešavalo sa onim što je preostalo. To rasipanje me ponekad uznemiravalo.

Ali, naravno, nikada nisam smela da upitam gospođu Denvers šta se dešava sa preostalim jelom. Da sam je pitala, sigurno bi me sa neodobravanjem pogledala, i sa onim svojim ledenim, ironičnim osmehom – kao da je i sada vidim – odgovorila bi:

„Za života gospođe De Vinter nikada nije bilo primedbi.“

Gospođa Denvers. Šta li sad radi? Šta li radi Favel? Mislim da sam se prvi put uplašila onda kada sam videla ledeno lice gospođe Denvers. Upoređuju me s Rebekom, pomislila sam uplašeno, i kao da se među nas spustila senka oštrog mača.

Sad je već sve prošlo. Više se ne plašim, ne mučim se, i oboje smo slobodni. Sada i moj verni Džasper trčkara po srećnijim livadama i Menderlej više ne postoji. Kao prazna školjka, krije se u čestaru dubokih šuma, onako kako sam ga u snu videla.

Ponekad možda neka skitnica ili beskućnik zaluta tamo, traži zaklon od pljuska. Ako je hrabar, može tu nekažnjeno da se kreće. Ali ko se boji, ko je nervozan... za njega nije Menderlej. Taj bolje da mu nikada ne prekorači prag, jer nikada ne bi bio srećan pod krovom po kome tako tajanstveno lupkaju kišne kapljice. Ko se boji, taj će uvek videti aveti u

Menderleju. Tamo na krivini gde se zbililo drveće, tamo nije mesto za bojažljivog čoveka.

Ne savetujem nikome da ostane tamo posle zalaska sunca. Šuštanje lišća ima zvuk sličan šuštanju večernje haljine neke žene. A kada lišće zadrhti, padne i skupi se na zemlji, izgleda kao tragovi žurnih koraka jedne žene, kao da je tamo probdela svilena cipelica sa visokom petom.

Kada pomislim na te stvari, uvek se sa olakšanjem okrenem pejzažu koji se vidi sa našeg balkona. Na taj divni sjaj ne pada nikakva senka. Vinogradi, posađeni među kamenjem, blistaju na suncu, a lišće rododendrona beli se od prašine. Možda će doći vreme kada ću i voleti taj kraj. Sada ga još ne volim, ali imam poverenja u njega. Umiruje me. A umirenje cenim iznad svega. Skupo sam ga platila. Sada sam već mnogo hrabrija, a i prema strancima sam sasvim drugačija, ne ona koja sam tada bila, kad me je Maksim prvi put poveo u Menderlej.

Sa koliko sam lepih nada gledala u budućnost, a ipak, kako mi se steglo srce, kako sam se plašila da ću napraviti neku glupost!

Naravno, moja bojažljivost i moj strah tako su loše uticali na gospođu Denvers i na ostale. Ko sam, šta sam ja bila prema Rebeki? Niko i ništa.

I danas vidim sebe. Sećanje je podiglo most između prošlosti i sadašnjosti. Kosa mi je bila kratka, prava, glatka, detinjasta kosa. I lice kao u deteta. Nikada nisam koristila puder i nosila sam loše skrojen kaput i suknju, džemper koji sam sama plela, i tako sam se skupila u senci gospođe Van Hoper kao bojažljivo, nezgrapno ždrebe.

Kada smo silazili u restoran, ona je išla napred. Svoje kratke noge, deformisano telo teško je držala u ravnoteži na visokim potpeticama. Nabrana bluza je još više isticala

njene bujne grudi, nov šešir je probola dugačkom koplja-stom iglom koja je predstavljala guštera sa zelenim očima, a njeno široko čelo podsećalo je na koleno nekog dečaka. U jednoj ruci nosila je ogromnu tašnu, u kojim Engleskinje u inostranstvu vuku sobom svoje pasoše, beležnice i karte za bridž, a u drugoj je držala svoj neizostavni monokl. Monokl sa kojim je prodirala u privatan život drugih ljudi.

Imali smo svoje uobičajeno mesto u uglu restorana blizu prozora. Gospođa Van Hoper digla bi do očiju svoj monokl, prošetala pogledom po restoranu, zatim spustila svoje naočare koje su visile na crnoj pantljici i ljutito rekla:

„Ne vidim nijedno poznato lice. Kazaću upravniku da treba jeftinije da mi računa sobu. Šta oni misle, zašto dolazim ja ovamo? Da se divim liftboju?“

Zatim bi pozvala kelnera i njen oštar stakato – glas sekao je vazduh kao testera.

Kako je drugačiji ovaj restoran u kome se sada hranimo od onog prostranog okićenog restorana hotela *Kot d'Azur* u Monte Karlu. Kako je drugačiji ovaj čovek s kojim danas sedim za stolom i koji ozbiljnim, jakim, lepo izvajanim rukama, mirno, mahinalno ljušti svoju mandarinu, i ponekad digne pogled na mene i nasmeši se, kako je drugačiji nego što je bila gospođa Van Hoper, čija je debela, prstenjem nakinđurena ruka nervozno čupkala salvete, i čiji se pogled uvek sa sumnjom zaustavljao na mom tanjiru da proveri jesam li ja dobila bolje parče. A toga nije trebalo da se plaši jer je kelner, koji je svojim mađioničarskim nagonom odmah osetio da ja pored gospođe Van Hoper igram podređenu ulogu, i pred mene ionako donosio činiju koju je neko pre pola sata vratio zato što je šunka stara i nije lepo sečena.

Zanimljivo, kako je posluga prema meni uvek bila ohola i nestrpljiva. Sećam se, jednom kada sam bila na izletu s

gospođom Van Hoper, sobarica nikada nije htela da se pojavi na moje bojažljivo zvonjenje, moje cipele nikada nije očistila, a na stolicu pred mojim vratima stavljala je uvek hladan čaj. Tako je bilo i u hotelu, samo s tom razlikom što se izveštačena ravnodušnost pretopila u uvredljivu intimnost. Kako sam bila mlada i neiskusna, o, bože! Bila sam vrlo osetljiva, svaka reč mi je zadavala bol, čak i reči koje nisu izgovorene da bi me vređale.

Sećam se one porcije šunke. Bila je suva, neukusna, a ja nisam smela da je vratim. Jele smo nemo, jer je za stolom gospođa Van Hoper volela da usredsredi svu pažnju na jelo. Po tome kako joj je sa brade kapao sos od paradajza, mogla sam da ustanovim da li joj se makaroni sviđaju ili ne.

Nije baš bio ukusan prizor gledati gospođu Van Hoper kada jede. Da ne bih morala da je gledam, okrenula sam pogled i primetila da je sto pored nas, koji je već tri dana bio slobodan, opet zauzet. Upravnik restorana, sa onim svojim poklonom koji je čuvao za najotmenije goste, upravo je pratio do stola novog gosta.

Gospođa Van Hoper je spustila viljušku i mašila se monokla. Sa takvom nametljivošću je zurila u našeg suseda da sam umesto nje pocrvenela. A muškarac, izgleda, kao da nije primetio interesovanje gospođe Van Hoper, i rasejano je gledao jelovnik.

Gospođa Van Hoper je sklopila svoj monokl, nagla se preko stola, njene sitne oči sijale su od uzbuđenja i progovorila je malo glasnije nego što bi bio red.

„Maks de Vinter“, rekla je, „vlasnik Menderleja. Izgleda bolestan. Šta vi mislite? Kažu da još nije preboleo smrt svoje žene...“

3

Nekada sam razmišljala kakav bi bio moj život da gospođa Van Hoper nije bila snob.

Čudno je i pomisliti da je celo moje biće bilo vezano za njen snobizam. Njena ljubopitljivost bila je prosto bolest. Više od toga: fiks-ideja. U početku me zapanjila, bila sam zbunjena, osećala sam se kao rob koji treba da pati umesto svog gospodara kada sam videla da je ljudi ismejavaju iza leđa i bežeći napuštaju dvoranu u koju ona uđe.

Već godinama je dolazila ovde, u hotel *Kot d'Azur*, i sem bridža bilo joj je jedino zanimanje – a to je znao svako u Monte Karlu – da sklapa otmena poznanstva. Bilo je dovoljno da nekoga vidi samo jedan jedini put, makar sa druge strane poštanskog šaltera, i da se ne smiri dok se sa njim ne upozna. U to se savršeno razumela. Pre nego što je žrtva i pomislila na opasnost, gospođa Van Hoper već joj se predstavila i po mogućstvu pozvala je na čaj. Tako je naglo i uporno jurišala na ljude da je vrlo retko poneko uspeo da se spase.

U hotelu *Kot d'Azur* polagala je pravo u salonu na jednu sofu, koja se nalazila otprilike na sredini između hola i restorana. Posle jela obično je tu pila svoju crnu kafu. Svako ko je ulazio u restoran, ili iz njega izlazio, morao je da prođe pored nje. Nekada je i mene koristila da bi šćepala svoju žrtvu. Ja sam se stidela i bila očajna kad god me je sa nekom usmenom porukom poslala kod izabrane žrtve, tražila na zajam novine, ili neku knjigu, ili adresu neke radnje, ili je htela da dà na znanje da je pronašla nekog zajedničkog poznanika. Mada su već svi bili siti nje, kao što je bolesnik koji se oporavlja sit dijetalne hrane, i mada je imala već nebrojeno mnogo otmenih poznanstava, bacala je svoju mrežu na svakoga čije je ime jedanput pročitala u nekom društvenom listu. Imena pomenuta u nekoj društvenoj hronici, pisci, umetnici, glumci, čak i osrednji, zanimali su je čim im pročita ime u štampi.

Vidim je, tog nezaboravnog dana, kao da je bilo juče. Nije važno pre koliko godina. Sedela je u salonu na svojoj omiljenoj sofi i spremala se za juriš. Već po pokretu kojim je kuckala po svojim zubima monoklom, znala sam da meri nove mogućnosti. Testo je ostavila na tanjiru, a sir i voće je brzo progutala. Zнала sam da žuri da zauzme svoje uobičajeno mesto na sofi pre nego što novi gost ustane od stola.

Naglo se okrenula prema meni. Njene sitne oči su sijale.

„Idite brzo gore i nađite mi ono pismo mog sestraća. Znaate, ono što je pisao sa svog svadbenog putovanja i u kome je ona fotografija. Donesite ga brzo.“

Zнала sam da već ima formirane planove i da je pismo sestraća samo izgovor za predstavljanje. Nije bilo prvi put da sam morala da igram tako ponižavajuću ulogu u tim malim komedijama. Bila sam sigurna kako će se novi gost za susednim stolom ljutiti zbog tog nametanja. Iz ono malo što sam za vreme jela mogla da primetim, i onoga što je gospođa Van

Hoper brbljala o njemu, i pored svog neiskustva mogla sam da zamislim kako je taj čovek došao ovamo zato što je želeo da bude sam. A zašto je došao baš u *Kot d'Azur*, to me se ne tiče. Svako drugi bi to razumeo, ali gospođa Van Hoper nije bila tamo gde se delila taktičnost. Takt je za nju bio potpuno nepoznat pojam. A i diskrecija. Cilj života bio joj je spletkarenje, a nepoznati stranac trebalo je da dospe na njen operacioni sto.

Pismo sam pronašla u jednoj maloj fioci pisaćeg stola, ali sam malo oklevala pre nego što sam se vratila dole. Ne znam zašto, ali sam današnju žrtvu naročito žalila i htela sam da joj dam vremena da pobegne.

Da sam imala hrabrosti, najradije bih se vratila u restoran i opomenula ga na opasnost koja mu se približavala. Ali mi vaspitanje nije dozvolilo da se mešam u tuđe stvari. A koliko sam nevešta, sigurno ne bih ni znala da kažem ono što sam htela. Nisam mogla ništa drugo nego da sedim i čekam dok gospođa Van Hoper, kao neki ogroman pauk, ne uhvati u svoju mrežu stranca koji nije ništa ni slutio.

Ipak sam ostala gore duže nego što je gospođa Van Hoper želela, a kada sam se vratila, videla sam da je stranac ustao od svog stola, a gospođa Van Hoper, u strahu da ne izgubi povoljnu priliku, nije sačekala pismo, nego je pojurila ka njemu i predstavila se. Stranac je već sedeo na sofi pored nje. Prišla sam i bez reči predala pismo. Muškarac je ustao, a gospođa Van Hoper, koja je od uzbuđenja zbog tog svog uspeha pocrvenela, pokazala je rukom na mene i promrmljala moje ime.

„Gospodin De Vinter će s nama popiti crnu kafu. Kažite kelneru neka donese još jednu šolju.“

To je, naravno, rekla zato da stranac odmah bude načisto sa mojim podređenim položajem. Ta naredba je značila da sam ja beznačajna, na mene niko ne treba da se obazire,

mene ne treba uplitati u razgovor. Gospođa Van Hoper je uvek govorila tim tonom kada je htela da ulije poštovanje, a način na koji me je predstavljala bio je u izvesnom stepenu samoodbrana jer se jedanput desilo da me je neko smatrao njenom ćerkom, što je za nas obe bilo vrlo neprijatno. Stranac je dakle morao da zna da o meni ne treba da vodi računa. Žene bi u tim prilikama hladno klimnule glavom, a muškarcima bi laknulo što su bez učtivosti mogli da se ponovo zavale u svoje udobne fotelje.

Utoliko više me je iznenadilo što je stranac i dalje stajao i mahnulo kelneru.

„Mislim da je to neka zabluda“, rekao je. „Ja ne pijem kafu s vama, gospođo, nego vas dve sa mnom.“

I pre nego što sam se osvestila šta se uopšte desilo, već je sedeo na tvrdoj stolici na kojoj obično ja sedim, a ja sam sedela na sofi pored gospođe Van Hoper. Gospođa Van Hoper napravila je za trenutak ljutito lice, ali je savladala osećanja, ublažila svoje crte lica i, nagnuvši se, počela živo i glasno da priča, mašući pismom svog sestrice u ruci.

„Znate li da sam vas poznala odmah čim ste ušli u restoran? Odmah sam pomislila: pa to je sigurno gospodin De Vinter, Bilijev drug. Moram da mu pokažem slike koje je Bili poslao sa svog svadbenog putovanja. Vidite, to je Dora, zar nije divna? Taj vitak fini stas, te krupne oči. Vidite, tu se sunčaju u Palm Biču. Bili obožava svoju ženu, možete li to da zamislite? Prvi put se sreo s njom onda kada je priredio onu večernju zabavu u Kleridžu, na kojoj sam se i ja sa vama upoznala, samo se vi, naravno, ne sećate jedne stare žene.“

Gospođa Van Hoper je pogledala izazivački svoju žrtvu i pokazala zube.

„Baš naprotiv, vrlo dobro vas se sećam, gospođo Van Hoper“, odgovorio je gospodin De Vinter, ali pre nego što

je gospođa Van Hoper stigla da pomene sve okolnosti njihovog prvog susreta, pružio joj je tabakeru, i paljenje cigarete prekinulo je za nekoliko trenutaka bujicu reči.

„Ja se ne oduševljavam Palm Bičom“, rekao je stranac, gaseći šibicu. Pogledala sam ga, pomišljajući kako bi zaista bilo teško zamisliti ga sa Floridom u pozadini.

Taj čovek bi bio na svom mestu u nekom gradu iz petnaestog veka. U nekom starom gradu, gde su ulice kaldrimsane, gde ljudi nose špicaste cipele i široke pantalone. Lice mu je zanimljivo, lepo muško lice, ali ima u crtama neku neobjašnjivu srednjovekovnost. Podsećao me je na jednu sliku koju sam videla u nekom muzeju, ne sećam se više gde, i koja se zvala *Nepoznati gospodin*. U crnom somotu sa čipkom oko vrata i ruke, izgledalo je kao da gleda na naš novi svet, kao da se tu stvorio iz nekog davno prošlog veka, iz veka u kome su ljudi u dugačkim crnim ogrtačima išli uveče po ulicama i zastajkiivali na starim kapijama sa svodovima, peli se uskim krivudavim stepenicama i šapatom razgovarali u mraku, a kame bi blesnule kad bi pozni prolaznik prošao pored njih.

Žao mi je što se ne sećam imena onog starog majstora koji je radio tu sliku. Stajala sam u dnu sale i činilo mi se kao da me *Nepoznati gospodin* gleda iz pocrnelog rama.

Gospođa Van Hoper je pričala i pričala, i ja sam opet izgubila vezu sa njihovim razgovorom.

„Ne, ni pre dvadeset godina nisam to voleo“, rekao je gospodin De Vinter. „Ta vrsta zabave nikada me nije privlačila.“

Gospođa Van Hoper se široko, zadovoljno smeškala.

„Kad bi Bili imao takvu kuću kao što je Menderlej, ni on se ne bi oduševljavao Palm Bičom“, rekla je. „Čula sam da je Menderlej pravi vilinski dvorac.“

Ućutala je, čekala je da se muškarac nasmeši na tu pohvalu, ali je on i dalje pušio svoju cigaretu i meni se učinilo kao da mu je neka senka pala na lice.

„Videla sam mnoge slike Menderleja“, nastavila je tvrdoglavo gospođa Van Hoper. „Mora da je divan. Bili je mnogo puta pričao da nikad ništa lepše nije video. Zaista ne razumem kako možete da se odvojite od njega, makar i na kratko vreme.“

Ćutanje muškarca sada je već postalo neprijatno i svakom drugom bi palo u oči, samo gospođa Van Hoper nije to primećivala, i dalje je brbljala. Nezgrapno je koračala po klizavom terenu. Osećala sam da mi je krv navrla u lice.

„Vi Englezi ste u tom pogledu svi isti“, nastavila je gospođa Van Hoper sve glasnije. „Volite svoj dom, a ne ponosite se suviše njim. Ako se dobro sećam, imate i dobrih slika u Menderleju. Nekoliko portreta od velike vrednosti.“ Pri tom se obratila meni objašnjavajući: „Gospodin De Vinter je toliko skroman da ne govori o tome, ali ja znam da Menderlej već vekovima pripada njegovoj porodici. Kažu da slike vrede čitavo bogatstvo. Ako se dobro sećam, vaši preci primali su nekada čak i kraljevske goste u Menderleju, zar ne, gospodine De Vinter?“

To je već bilo više nego što je moglo da se podnese, i baš zato sam se iznenadila odgovoru.

„Posle Etelreda više nisu“, rekao je. „On je bio onaj koga su nazvali 'zakasneli'. To ime je dobio baš onda kada je bio kod moje porodice. Uvek je kasnio na ručak.“

Mislila sam da je gospođa Van Hoper primetila podsmeh, ali sam se opet prevarila. Ja sam se umesto nje stidela, kao dete koje je neko istukao.

„Da li je to istina?“, upitala je začuđeno. „Ja o tome nisam imala pojma. Nisam baš mnogo upućena u istoriju. Engleski

kraljevi bili su mi uvek slaba strana. Znete li kako je to zanimljivo? Napisaću svojoj ćerci. Ona je vrlo pametna i sve je zanima.“

Nekoliko trenutaka vladala je tišina, osećala sam da mi je krv opet preplavila lice. Bilo je to zato što sam bila vrlo mlada. Da sam bila starija, prihvatila bih njegov nasmešeni pogled, i nemoguće ponašanje gospođe Van Hoper stvorilo bi izvesnu duševnu vezu među nama. Ali, kao što rekoh, smrtno sam se stidela umesto svoje gospodarice i prosto sam se plašila onoga što sledi.

Mislim da je gospodin De Vinter primetio moju zbunjenoost, jer se nagnuo na stolici i okrenuo se prema meni. Nežnim glasom upitao me je hoću li još jednu šolju kafe. I kada sam zahvaljujući rekla da ne mogu više i odmahнула glavom, osetila sam da ne skida pogled sa mene, već me zamišljeno posmatra. Verovatno je nagađao u kakvoj li sam vezi sa gospodom Van Hoper.

„Kakvo je vaše mišljenje o Monte Karlu?“, pitao je. „Imate li uopšte neko mišljenje o njemu?“

To pitanje, koje je trebalo i mene da uvuče u razgovor, opet me je zbunilo. Osećala sam se kao učenica, učenica sa crvenim laktovima i masnom kosom, i mucala sam neku glupost, nešto kao da je mesto lepo, ali pre nego što sam mogla da završim rečenicu, gospođa Van Hoper me je prekinula.

„Vrlo je razmažena, gospodine De Vinter, to joj je mana. Druga devojka dala bi oči u glavi da može da bude nekoliko nedelja u Monte Karlu.“

„Oči u glavi?“, pitao je smešeći se gospodin De Vinter. „Onda joj zaista ne bi vredelo da dođe u Monte Karlo.“

Gospođa Van Hoper slegnu ramenima i dunu u vazduh ogroman oblak dima iz cigarete. Mislim da u prvom trenutku nije ni primetila ironiju.

„Ja mnogo volim Monte Karlo“, rekla je, „engleska zima ide mi na živce i moj organizam je ne podnosi. Zašto ste vi došli, gospodine De Vinter? Vi ne spadate u uobičajene goste Monte Karla. Hoćete li da se kartate ili da igrate golf?“

„Još ne znam šta hoću“, odgovorio je gospodin De Vinter. „Iznenada sam odlučio da dođem ovamo.“

Izgleda da su mu te reči probudile neprijatne uspomene, jer mu se lice opet smračilo i nabrao je čelo. Gospođa Van Hoper je i dalje bezobzirno brbljala.

„Naravno, vi sigurno čak i maglu volite u Menderleju. Tamo je sasvim drugačije. Na zapadu je proleće sigurno divno.“

„Da“, rekao je kratko, „Menderlej je najlepši u proleće.“

Nekoliko trenutaka svi smo ćutali. Osetila sam u vazduhu nešto neprijatno. Krišom sam pogledala gospodina De Vintera i učinilo mi se da više liči na Nepoznatog gospodina nego ikada.

Glas gospođe Van Hoper oštro je, kao električno zvono, presekao trenutni mir:

„Vi sigurno poznajete ovde mnogo sveta. Mada mogu da kažem da je Monte Karlo ove godine vrlo dosadan. Tako se malo poznatih lica viđa. Tu je princ Midlseks, ali ja još nisam bila na njegovoj jahti.“

Koliko ja znam, Midlseks još nikada nije pozvao gospođu Van Hoper na svoju jahtu.

„Naravno, poznajete Nel Midlseks, zar ne?“, nastavila je. „Divna žena. Priča se da joj drugo dete nije od muža, ali ja ne verujem. Ljudi toliko pričaju, zar ne? Naročito o lepim ženama. A princeza Midlseks je divna... Recite mi, da li je istina da brak Kekston-Hislop nije uspeo?“

I dalje je neprekidno pričala, i nije primećivala da ono što kaže ne zanima njenog slušaoca, da su mu ta imena strana, da mu ne znače ništa i da, što ona više priča, gospodin De

Vinter postaje sve hladniji i ćutljiviji. Ali nijednom je nije prekinuo i nije bacio ćak ni letimićan pogled na svoj sat; predao se svojoj sudbini. Bio je isuviše gospodin da bi mogao neućtivoću uvrediti ćak i tako neprijatnu damu kao što je bila gospođa Van Hoper. Najzad ga je oslobodio mućenja liftboj, koji je javljao da krojaćica ćeka gospođu Van Hoper. Gospodin De Vinter je istog trenutka ustao i odgurnuo svoju stolicu.

„Izvolite samo, ne bih nikako hteo da vas zadržavam“, rekao je. „Moda se u današnje vreme tako brzo menja, dok se popnete stepenicama može biti da se već promenila.“

Gospođa Van Hoper opet nije primetila ironiju. Smešila se.

„Kad biste samo znali, gospodine De Vinter, koliko se radujem što smo se slučajno sreli“, rekla je dok smo prilazili liftu. „Sada, kad sam se usudila da razbijem led, nadam se da ćemo vas češće viđati? Nadam se da ćemo imati ćast i gore kod nas? Sutra uveće pozivam dva-tri svoja prijatelja. Da li biste želeli da budete s nama?“

Okrenula sam se da ne vidim kako se mući da nade neki izgovor.

„Stvarno mi je žao“, rekao je, „ali sutra moram da idem u Sospel i ne znam kada ću se vratiti.“

Gospođa Van Hoper se nerado oprostila, ali je na vratima lifta opet zastala.

„Nadam se da ste dobili dobru sobu? Hotel je napola prazan. Ako vam soba nije dobra, dignite galamu. Vaš sluga je već sigurno raspakovao vaše stvari?“

Ta intimnost bila je ćak i od nje preterana. Za trenutak prihvatila sam pogled gospodina De Vintera.

„Nisam poveo svog slugu“, rekao je mirno. „Možda biste hteli vi da mi raspakujete stvari umesto njega?“, dodao je smešći se.

To je najzad pogodilo. Gospođa Van Hoper je pocrvenela, smeškajući se pomalo zbunjeno.

„Pa... to... baš ne.“ A zatim se, prosto je nemoguće, a ipak je istina, okrenula meni. „Možda biste vi mogli da pomognete gospodinu De Vinteru. Vi ste dosta vešti u tim stvarima.“

Nastao je trenutni tajac. Ja sam stajala potištena. Gospodin De Vinter me je pogledao smešeći se.

„Pa, to ne bi bilo loše“, rekao je, „ali se ja držim stare izreke: 'Najbrže putuje ko sam putuje'. Poznajete li tu izreku, gospođo?“

Odgovor nije sačekao, već se okrenuo i ostavio nas. „Čudan čovek“, rekla je gospođa Van Hoper dok smo se peli liftom. „Mislite li da je to bila šala, što nas je tako odjednom ostavio? Muškarci su vrlo čudni. Sećam se jednog slavnog pisca koji bi uvek pobjegao kad bi me video da dolazim. Mislim da sam mu se dopadala i da se plašio samog sebe. Naravno, tada sam još bila mlada.“

Lift je naglo stao. Stigli smo. Liftboj je otvorio vrata pred nama.

„Samo da vam kažem“, rekla je gospođa Van Hoper, „neću da vas gnjavim, ali ste se danas posle podne malo nametljivo ponašali. Nije bio red što ste zauzeli za sebe gospodina De Vintera. Mene je zbunilo, a njega je gnjavilo. Muškarci ne vole takve stvari.“

Nisam ništa odgovorila. Šta sam mogla da odgovorim?

„Ali ne treba zato da se ljutite“, rekla je smejući se i slegla ramenima. „Najzad, ovde ja odgovaram za vas. Ne treba da se uvredite kada vas dobronamerno opomenem, uostalom mogla bih da vam budem majka.“

„Evo me, Blez“, dodala je, i pevajući ušla u spavaću sobu, gde je već čekala krojačica.

Kleknula sam na jednu stolicu pored prozora i gledala napolje.

Sunce je sijalo i duvao je veseo, oštar vetar. Kroz pola sata počinje bridž. Prozore treba dobro zatvoriti, pustiti centralno grejanje.

Mislila sam na pepeljare koje ću morati da ispraznim, na pikavce crvene od karmina, pomešane sa srebrnim hartijicama od bombona. Ja sama ne znam da igram bridž, a i kada bih znala, gostima gospođe Van Hoper bilo bi dosadno da sa mnom igraju. Moje prisustvo bi im smetalo, kao što prisustvo sobarice koči društvo. Muškarci, kad sam i ja tamo, smatraju za dužnost da progovore sa mnom nekoliko ljubaznih reči i upute nekoliko šaljivih pitanja koja se odnose na istoriju ili umetnost, misleći da sam nedavno izašla iz škole i da se sa mnom o nečemu drugom ne može ni razgovarati.

Uzdišući, okrenula sam leđa prozoru. Dan je bio pun obećanja. Razdragani vetar gonio je bele talase po moru. Mislila sam na ovaj mali trg u Monaku, gde sam prolazila pre dva-tri dana i gde na ćošku stoji jedna rasklimatana kuća. Gore, pod trošnim krovom, uzani mali prozor. Možda je postojala čak i u srednjem veku.

Potražih na pisaćem stolu olovku i hartiju, i po sećanju nacrtah muški profil. Tamno oko, povijen nos, prkosna gornja usna. Nacrtala sam mu i šiljatu bradicu i čipku oko vrata, kao što je nekada nacrtao nepoznati slikar.

Neko zakuca na moja vrata i liftboj uđe sa pismom u ruci.

„Gospođa je u spavaćoj sobi“, rekla sam, a on odmahnu glavom, rekavši da je pismo za mene. Otvorih koverat. Na kartonu je nepoznatim rukopisom bilo ispisano nekoliko reči.

„Oprostite što sam danas posle podne bio onako grub.“

To je bilo sve. Ni pošiljalac, ni potpis. Ali je moje ime stajalo na kovertu, i to tačno napisano, što je bilo sasvim neobično.

„Nema odgovora?“, pitao je dečko.

Pogledala sam na nabacane reči.

„Nema“, rekla sam, „nema odgovora.“

Kada je dečko otišao, strpala sam pismo u džep i nastavila da crtam. Ne znam zašto, ali mi se slika više nije dopadala. Lice je izgledalo ukočeno i bez života, a brada i čipkana kragna učinile su mi se glupim.

4

Drugo jutro posle bridža gospođa Van Hoper se žalila da je boli grlo. Imala je temperaturu. Pozvala sam lekara, on je odmah došao i ustanovio je influencu.

„Treba da ostanete u krevetu sve dok vam ja ne dozvolim da ustanete“, rekao je lekar. „Nisam zadovoljan srcem, treba da se odmarate, da ležite sasvim nepokretno. Ja bih savetovao“, obratio se meni, „da uzmemo bolničarku za gospođu Van Hoper. Vi ne biste mogli da je dižete. U pitanju su svega dve nedelje.“

Ja sam se bunila protiv bolničarke, ali, na moje najveće iznenađenje, gospođa Van Hoper pristade. Mislim da se radovala promeni, radovala se što će je svet žaliti, što će je prijatelji posećivati, slati cveće... Već je počinjalo da joj bude dosadno u Monte Karlu. Bolest je značila promenu.

Bolničarka joj je davala injekcije, masirala je i odredila dijetu. Bila je dobro raspoložena, temperatura se spustila, bila je okružena jastucima, obukla je svoju najlepšu lizezu, a glavu je ukrasila kapicom sa pantljikama.

Kasnije sam sišla u restoran, dobrih pola sata pre ručka. Mislila sam da će dvorana biti još prazna, jer obično niko nije jeo pre jedan sat. Sala je zaista bila prazna, samo je za susednim stolom sedeo gospodin De Vinter. Na to nisam računala. Dakle, nije otišao u Sospel. Naravno, sigurno je zato sišao tako rano, jer se nadao da tako neće morati da se sretne s nama. Kada sam ga ugledala već sam bila na pola puta, nisam mogla neupadljivo da se okrenem. Od kada nas je ostavio kod lifta, nisam ga više videla. On se, mudro, nije pojavio prve večeri, verovatno iz istih razloga iz kojih je danas ranije došao da jede.

Nisam znala šta da radim. Želela sam da budem starija, drugačija, želela sam da znam kako treba da se ponaša i u takvoj prilici. Prišla sam stolu s pogledom ukrućenim ispred sebe i, kada sam razvila salvetu, prevrнула sam vazu sa cvećem. Voda mi je curila u krilo. Kelner je bio na drugom kraju restorana, nije mogao da vidi šta se dogodilo. Moj komšija se začas stvorio pored mene sa suvom salvetom.

„Ne možete sedeti za tim mokrim stolom“, rekao je glasom koji nije trpeo protivljenje.

Počeo je da briše čaršav. Kelner je u međuvremenu primetio šta se dogodilo i pritrčao u pomoć.

„Ne mari“, mucala sam zbunjeno, „inače sam sama.“

Nije odmah odgovorio. Kelner je namestio vazu i pokušio cveće.

„Ostavite to“, rekao je naglo gospodin De Vinter, „postavite za mojim stolom. Gospođica će ručati sa mnom.“ Pogledala sam ga zbunjeno.

„Ne“, rekla sam, „to nije u redu.“

„Zašto ne?“, upitao je.

Tražila sam izgovor; znala sam da mu nije prijatno da sa mnom jede. Samo je učtiv. Pokvariću mu apetit ako budem

sela za njegov sto. Odlučila sam da budem hrabra i da mu kažem istinu.

„Molim vas, nemojte da budete učtivi. Vrlo je ljubazno od vas, ali verujte biće mi sasvim dobro i ovde, ako mi kelner malo pokupi vodu.“

„Nije to samo iz učtivosti“, rekao je, „radovalo bi me da zajedno ručamo. Da niste srušili vazu, ja bih vas i onda pozvao da sednete za moj sto.“

Izgleda da mi je sa lica pročitao čuđenje, jer se nasmešio.

„Ne verujete mi“, nastavio je. „Ne mari, samo dođite i sedite. Ako vam se ne razgovara, nije obavezno.“

Seli smo, pružio mi je jelovnik da biram. Zatim je dalje jeo predjelo, kao da se ništa nije ni desilo.

Laknulo mi je. Znala sam da me neće ispitivati iz istorije.

„Šta je sa vašom prijateljicom?“, pitao je.

Kazala sam da ima nazeb.

„Jadni vi“, konstatovao je ravnodušno, zatim reče posle kratke pauze: „Nadam se da ste primili moje pismo. Strašno me je bilo sramota. Bio sam zao. Jedino mi je opravdanje što sam se odvikao od ljudi, što više ne znam kako se treba ponašati u društvu. Zaista ste ljubazni što se žrtvujete i ručate sa mnom.“

„Uopšte se niste loše ponašali“, rekla sam. „Njena radoznalost... ne želi da vređa, a ipak svakog uvredi... Ili bar svakog ko nešto vredi...“

„Dakle, to u stvari treba da mi čini čast. A čemu da zahvalim?“

Malo sam oklevala pre nego što sam odgovorila.

„Mislim Menderleju“, rekla sam.

Nije odgovorio i počela sam da se osećam neprijatno, kao da idem po zabranjenoj zemlji. Zašto li se uozbilji i učuti čim mu se spomene njegova kuća?

Jeli smo jedno vreme ćutke i ja sam se setila jedne dopisnice koju sam kupila u nekoj seoskoj radnji. Bila je to slika u boji, obojena isuviše živim bojama, ali ni neukusne boje nisu mogle da pokvare dimenzije zgrade, široke kamene stepenice pred terasom, prostranu čistinu koja se širila sve do mora. Sećam se, platila sam za tu dopisnicu dva penija, polovinu mog nedeljnog džeparca. Upitala sam izboranu prodavačicu šta predstavlja ta slika. Čudila se mom neznanju.

„Menderlej“, rekla je, i sećam se da sam se, kada sam izašla iz radnje, stidela kao neko koga su izgrdili, ali ipak nisam postala pametnija. Nisam znala šta je Menderlej.

Možda je ta stara slika učinila da razumem stav gospodina De Vintera. Videla sam da ne trpi gospođu Van Hoper sa onim njenim nametljivim pitanjima. Možda ima nešto u vezi s Menderlejom, o čemu se ne sme pričati. Zamišljam gospođu Van Hoper u sobama Menderleja, kako plaća šest penija za ulaznicu, i kako njen oštar, isprekidan smeh narušava svečanu tišinu.

Izgleda da su se naše misli susrele, jer je gospodin De Vinter odjednom počeo da govori o njoj.

„Vaša drugarica je mnogo starija od vas. Kako ste se našle? Jeste li rođake? Poznajete je odavno?“

Videlo se da je razmišljao o odnosu između nas dve.

„Nije mi drugarica“, rekla sam, „radim kod nje, hoće da me prevaspita u takozvanu prijateljicu i zato mi plaća godišnje devedeset funti.“

„Nisam znao da se prijateljstvo može kupiti“, rekao je gospodin De Vinter, „fantastična ideja, pravo trgovanje robljem.“

„Potražila sam jednom u Oksfordskom rečniku reč prijatelj“, rekla sam, „i tamo sam videla da znači isto što i intiman drug.“

„Ne verujem da imate mnogo zajedničkih crta.“

Smejao se, sada sasvim drugačije, mnogo mlađe, manje ozbiljno.

„I šta treba da radite za tih devedeset funti?“, pitao je.

„Devedeset funti je za mene strašno mnogo novca“, rekla sam.

„Nemate porodicu?“

„Nemam. Roditelji su mi odavno umrli.“

„Imate lepo i retko ime.“

„I otac mi je bio lep i retko zanimljiv čovek.“

„Pričajte mi o njemu.“

Začudo sam ga pogledala preko svoje čaše s limunadom.

Nije mi bilo lako da pričam o ocu. Nisam nikada nikome o njemu pričala. Moj otac je bio moja tajna, moja isključiva svojina, kao što je Menderlej bio svojina mog sagovornika. Nisam želela da tako letimice predstavim oca jednom strancu, za jednim stolom u Monte Karlu.

Bilo je nečega nestvarnog u tom ručku, i danas, kad ga se setim, vidim neku čudnu svetlost kako lebdi nad stolovima restorana. Ja, kao mala nevešta učenica, sedela sam ovde samo jedan dan ranije, za stolom gospođe Van Hoper, nema i zapostavljena, a dvadeset četiri časa kasnije pričam istoriju svoje porodice čoveku koga ne poznajem. A ipak me je neka neodoljiva sila navela da govorim, jer sam osećala da me njegov pogled prati sa simpatijom, kao pogled Nepoznatog gospodina, tamo u onom muzeju.

Odjednom je nestalo bojažljivosti, jezik mi se razvezao i morala sam da mu pričam o sitnim tajnama mog detinjstva, radostima i žalostima. Osećala sam da on razume ono što sam oskudnim i bezbojnim rečima mogla da kažem o svom ocu. Razumeće i onu ljubav kojom je moja majka volela oca, i koja je bila tako živa, topla snaga da ga je moja majka, kad je